

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

від 24 квітня 2019 року
(протокол № 9)

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

ПРОГРАМА

**обов'язкової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра**

Спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

**Бердянськ
2019 рік**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

кандидат економічних наук О.В. Горпинич

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету “18” квітня 2019 року, протокол № 6

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Економіка підприємства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процеси та методи вивчення теорії й практики господарювання, формування та використання виробничого потенціалу, взаємодії всіх видів ресурсів, організації й ефективності господарської та інших видів діяльності підприємства.

Міждисциплінарні зв'язки: передуює вивченню дисциплін «Управління витратами», «Організація виробництва», «Економіка праці та соціально-трудова відносини», «Фінанси» після вивчення дисциплін «Економічна теорія», «Історія економіки та економічної думки», «Мікроекономіка».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань про економічні, виробничі та фінансові поняття і категорії; висвітлення наукового та практичного досвіду ефективного використання матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів підприємства з метою забезпечення результативної діяльності всіх функціонуючих підприємств на території України.

1.2. Основними завданнями дисципліни «Економіка підприємства» є набуття студентами сучасних знань теорії формування ресурсного потенціалу підприємства; практичних навичок оцінки стану з урахуванням аналізу економічних показників та фінансових результатів з метою забезпечення ефективної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки; набуття спеціальних і практичних навичок з прийняття ефективних управлінських рішень щодо створення, функціонування та реорганізації виробничих систем в умовах динамічного ринкового середовища тощо.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

Та демонструвати такі результати навчання:

ПРН1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності в контексті розвитку економіки Північного Приазов'я.

ПРН7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

ПРН11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці в контексті розвитку економіки Північного Приазов'я.

ПРН12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур

ПРН13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ПРН14. Вміти застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН17. Вміти застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 10/300 (кредитів ЄКТС/години).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Підприємство у сучасній системі господарювання.

Поняття, напрями діяльності та класифікація підприємств України. Види організаційно-правових форм підприємств. Сутність підприємництва як форми господарювання підприємств. Ознаки та суб'єкти підприємництва.

Тема 2. Управління підприємством і його структура.

Організація управління. Елементи системи управління. Апарат, механізм та принципи управління підприємством. Функції та методи управління виробництвом продукції. Зв'язки елементів структури управління. Лінійна, функціональна, дивізійна, матрична структура управління підприємством.

Тема 3. Виробничі фонди підприємства. Основний капітал підприємства.

Сутність та види капіталу. Основний капітал підприємства. Поняття та класифікація основних фондів. Амортизація основних фондів. Основні види зношення основних фондів. Показники економічної ефективності використання основних засобів. Функціональна роль матеріально-речових елементів основних виробничих фондів. Методика визначення суми амортизації основних фондів. Відтворення основних засобів підприємства, умови та форми здійснення. Сутність, склад та структура оборотних засобів. Показники ефективності використання оборотних засобів. Нематеріальні ресурси і активи підприємства. Вимоги до документального оформлення нематеріальних активів. Ефект від використання нематеріальних активів.

Тема 4. Оборотний капітал підприємства.

Характеристика та складові оборотного капіталу. Нормування оборотних коштів. Ефективність використання оборотних коштів підприємства.

Тема 5. Персонал підприємства. Продуктивність і оплата праці.

Сутність понять «трудові ресурси» і «персонал підприємства». Основні завдання управління трудовими ресурсами на підприємстві. Структура персоналу підприємства. Показники наявності та руху персоналу. Кадрова політика підприємства. Продуктивність праці та класифікація чинників, що на неї впливають. Сутність, функції та принципи заробітної плати. Форми та системи оплати праці. Державне регулювання мінімальної заробітної плати. Форми мотивації праці робітників. Форми та системи преміювання на підприємстві. Методи планування фонду оплати праці. Методика нормування витрат праці на підприємстві. Планування потреб підприємства у трудових ресурсах. Штатний розклад, його призначення та порядок складання.

Тема 6. Інтелектуальний капітал.

Сутність і значення інтелектуального капіталу для розвитку підприємства. Наукові кадри, їх необхідність, роль і значення в процесі трансформації в матеріальні блага, що є основою для прогресивного розвитку суспільства. Аспекти формування зазначеної категорії: ресурси, практичне впровадження, ефект.

Тема 7. Теоретичні аспекти інвестиційної діяльності виробничого підприємства та оцінка їх ефективності. Привабливість земель сільськогосподарського виробництва Запорізької області.

Сутність та класифікація інвестицій. Мета та завдання інвестиційної діяльності. Відтворювальна та технологічна структура капітальних вкладень. Оренда та ринкова вартість земель сільськогосподарського виробництва Запорізької області. Сутність та види інновації. Локальні та глобальні інновації. Інноваційний продукт. Вимоги до інноваційної продукції. Технопарк. Технополіс. Бізнес-інкубатор. Венчурні (ризикові) підприємства. Інноваційні процеси та джерела їх формування. Стадії інноваційного процесу. Логічні форми інноваційного процесу. Види ефективності інноваційної діяльності. Сумарний економічний ефект від реалізації інноваційної діяльності. Вартісна оцінка результатів від впровадження інноваційних проектів.

Тема 8. Техніко-технологічна база й виробнича потужність підприємства.

Поняття та характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Технічний розвиток виробництва. Поняття, види та чинники формування виробничої потужності підприємства. Методичні принципи розрахунку виробничої потужності підприємства. Використання виробничої потужності підприємства. Інформаційна база та послідовність розрахунку виробничої потужності підприємства. Чинники, що впливають на ефективне використання виробничої потужності підприємства. Фонд часу обладнання та методика його визначення. Визначення та аналіз динамічних показників виробничої потужності підприємства.

Тема 9. Обґрунтування виробничої програми й товарна політика підприємства.

Поняття виробничої програми та виробничої потужності підприємства. Принципи та методика визначення виробничої потужності. Основні напрямки асортиментної стратегії. Маркетингові аспекти товарної політики підприємства: забезпечення конкурентноспроможності товарів, визначення товарних стратегій відповідно до життєвого циклу товарів; позиціонування товарів; визначення товарної марки, упаковки та сервісу.

Тема 10. Організація операційної діяльності.

Система теоретичних знань і прикладних навичок з організування, функціонування та розвитку операційних систем виробничих підприємств. Типологія операційної діяльності. Завдання організації щодо оптимізації у просторі й часі операційних процесів та систем. Організація управління якістю продукції, послуг. Розрахунок потреб в операційних ресурсах і потужностях. Підвищення їх ефективності шляхом раціоналізації та оновлення.

Тема 11. Якість та конкурентоспроможність продукції.

Показники якості продукції. Методи визначення якості продукції. Стандартизація та сертифікація продукції.

Тема 12. Витрати на виробництво продукції.

Загальна характеристика витрат підприємства та їх класифікація. Поняття собівартості продукції. Планування собівартості продукції. Статті та елементи калькуляції собівартості продукції. Методи калькулювання собівартості продукції. Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції. Склад витрат виробництва та обігу, що включаються у собівартість продукції. Витрати, що не включаються у собівартість продукції. Системи та методи внутрішнього контролю за поточними витратами. Кошторис витрат виробництва: поняття, склад та методика складання. Шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції.

Тема 13. Фінансово-економічні результати діяльності суб'єктів господарювання.

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства. Доходи підприємства в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів підприємства. Механізм формування доходів від операційної діяльності. Цінова політика як чинник формування його доходів від реалізації продукції: сутність та етапи розроблення. Аналіз напрямів забезпечення ефективної цінової політики. Характеристика ціноутворюючих чинників. Планування доходів підприємства: поняття, завдання, етапи, методи. Особливості формування доходів від операційної діяльності. Поняття та класифікація резервів зростання доходів підприємства. Сутність, функції та значення прибутку. Джерела утворення прибутку та його розподіл. Механізм формування та використання чистого прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності. Методичні інструменти та послідовність аналізу прибутку підприємства.

Тема 14. Інтегральна ефективність діяльності підприємства і його конкурентоспроможність.

Характеристика ефективності виробництва. Оцінка ефективності діяльності підприємства. Чинники підвищення ефективності виробництва. Сучасні теорії конкуренції. Діагностика конкурентного середовища підприємства. Потенціал підприємства і методи забезпечення конкурентних переваг.

Тема 15. Планування, трансформація та реструктуризація підприємств.

Сутність планування та плану. Основні види планів підприємства. Перспективне планування. Середньостроковий план. Поточне планування. Директивні плани.

Індикативні плани. Сутність стратегії діяльності підприємства. Основні завдання формування стратегії підприємства. Послідовність розробки стратегічного плану підприємства. Розділи стратегічного плану підприємства. Стратегія виживання. Стратегія стабілізації. Стратегія розвитку (росту). Стратегії концентрованого росту. Стратегії інтегрованого розвитку. Стратегії диверсифікації діяльності. Стратегії перегрупування сил з метою підвищення ефективності. Розділи тактичних планів підприємства. Складові оперативного планування підприємства. Задачі оперативного планування. Система планів економічного та соціального розвитку підприємства. Соціально-трудова проблема. Завдання плану соціального розвитку колективу. Поняття «розвиток»; його роль, місце і значення в господарській діяльності. Основні форми розвитку підприємств. Концепції та сучасні моделі розвитку підприємств. Сутнісна характеристика та організаційні форми трансформації підприємств (організацій) та об'єднань. Методичний інструментарій аналізу процесів розвитку на підприємстві. Методичні підходи до визначення ефективності трансформації господарюючих суб'єктів. Види реструктуризації.

3. Рекомендована література

1. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства: підручник/ М.В. Афанасьєв, О.Б. Плоха. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2013. – 664с.
3. Березін О.В., Бутенко Н.В. Економіка підприємства: практикум: навчальний посібник/О.В. Березін, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2012. – 254с.
4. Блонська В.І. Економіка підприємства: теорія і практикум: навчальний посібник / В.І.Блонська, Т.Г.Васильців, С.С.Гринкевич. - Львів: Магнолія-2013.- 688 с.
5. Т.Г. Васильцев, О.І. Ілляш, Н.Г. Міценко Економіка малого підприємства: Навчальний посібник / Т.Г. Васильцев . – К.: Знання, 2013рік, - 446 с.
6. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник / І.М.Бойчик. - К.: Атіка, 2016. - 528 с.
7. Економіка підприємства / За ред. В.І. Гринчуцького . – К: ЦУЛ, 2019. – 304 с.
8. Економіка підприємства / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. — К.: Вид-во КНЕУ, 2015.- 528с.
9. Економіка підприємств: підручник / Ф.В.Горбонос, Г.В.Черевко, Н.Ф.Павленчик, А.О.Павленчик. - К.: Знання, 2010. - 463 с.
10. Гетьман О.О. Економіка підприємства: навчальний посібник/ О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. - 2-ге вид. – К.: ЦУЛ, 2010. – 488с.
11. Іванілов О. С. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 728 с.
12. Економіка підприємства: навч. посібник/О.В Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2015. – 390 с.
13. Економіка підприємства: [навчальний посібник]/ В.В. Горлачук, І.Г. Яненкова. – Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 344с.
14. Левченко Ю.Г. Економіка та організація інноваційної діяльності. Видавництво Кондор, 2018.- 448 с.
15. Економіка підприємства: Навчальний посібник/ За ред.. В.С. Рижкова. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2014. – 253с.
16. Економіка підприємства: Підручник/ За заг. та наук. ред. Г.О. Швиданенко. – К.; КНЕУ, 2013. – 816с.
- 17.Економіка підприємства: підручник/ за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання, 2016. – 614с.

18. Економіка підприємства: навчальний посібник/ В.П. Круш, В.І. Подвігіна, Б.М. Сердюк. – 2-ге вид. – К.: Ельга, 2015. – 777с.
19. Червона О.Ю., Урба С.І. Економіка підприємства. Практикум: Навч. посібник. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 184с.
20. Економіка XXI: країни, підприємства, людини / Геращенко О.М. Харків: Видавництво Фоліо, 2016 р. - 303 с.
21. Харів П. С. Економіка підприємства: Зб. задач і тестів: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2011.
22. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна –Київ: Ліра-К, 2015. – 498 с.
23. Ярошевич Н. Б. Підприємництво і менеджмент навч. посіб. /Н. Б. Ярошевич. – К. : Ліра-К, 2014. – 408 с.

4. Методи навчання:

лекція, демонстрування, практичні роботи, метод письмового контролю

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамен/залік/курсова робота

6. Система оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BС (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни